

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Л.В. Коваленко, ст. викладач

О.В. Микитюк, студентка

Поглиблено розуміння проблем підприємницької активності та важливих індивідуально-психологічних особливостей особистості підприємця в Україні. Отримано нові факти про співвідношення успішності підприємницької діяльності з індивідуально-психологічними особливостями підприємців.

Економічний ефект, ефективність, економічна стійкість, напрями підвищення ефективності, підприємницький хист, цілеспрямованість, відповідальність, комунікабельність.

Постановка проблеми. Перехід до ринкових відносин та сучасні умови розвитку економіки України загострили інтерес до вивчення психологічних аспектів діяльності підприємців, чий внесок у процеси оновлення життя суспільства є дуже вагомим.

Актуальність дослідження зумовлюється конкретно-історичними тенденціями відродження підприємництва в Україні, що відбувається шляхом закріплення за однією особою різноманітних функцій, пов'язаних із діяльністю фірми: підприємця як власника, керівника, виконавця.

Реалії наших днів свідчать про гостру потребу в кваліфікованих підприємницьких кадрах, проте науково-психологічні засади задоволення її вивчені недостатньо.

Аналіз основних досліджень і публікацій. У дослідженнях з питань підприємництва таких авторів, як Л.Ф. Бурлачук, С.Д. Максименко, Ю.Л. Трофімов, В.О. Татенко, А.Б. Коваленко, В.Г. Панок, М.Н. Корнєв, Ю.М. Швалб, Е.Л. Носенко, К. Веспер, Р.Х. Блокгауз, П. Горвіц накопичено дані, що дали змогу виокремити деякі якості особистості, які визначають схильність людини до успішної підприємницької діяльності.

Актуальність проблеми, її практична значущість, недостатня розробленість в теоретичному і методичному аспектах в контексті української ментальності, визначили вибір теми дослідження.

Мета дослідження – виділити основні психологічні аспекти підприємців, які зумовлюють ефективність підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Дослідження особливостей людини-діяча на рівні суб'єктивних рис дало змогу диференціювати психологічні властивості осіб, які виявляють активність у формі підприємницької поведінки, та людей інших професійних груп. Ці відмінності виявляються в уявленнях представників різних професійних груп про образ підприємця, фактори досягнення успіху в діяльності, у ставленні до підприємництва як

нового виду діяльності, а також відмінності у ситуативно-діяльнісних, особистісно-сміслових та індивідуальних характеристиках досліджуваних.

У свідомості людей підприємець – це людина, яка послідовно та ризиковано досягає своєї мети; сильна, хитра, непринципово нахабна і нееґотична; кмітлива, комунікабельна, здібна (досвідчена) в тій сфері, де виявляє активність [1, 3].

Серед чинників успіху підприємницької діяльності підприємці виділяють працездатність, знання законів, а непідприємці бачать швидше за все вміння обійти закони [2]. Можна припустити, що пізнавальна (когнітивна) функція діяльності підприємцями оцінюється вище, ніж непідприємцями. Готовність до праці у людей-підприємців вища, ніж у непідприємців. Різне ставлення до підприємців і підприємницької діяльності може бути зумовлене такими чинниками, що впливають на формування свідомості, як уявлення та установки тієї або іншої соціальної групи.

Проведене анкетування виявило наступне: 52,8% респондентів вважають себе економічно неспроможними (не змогли визначити свій майновий статус). На нашу думку, це пов'язано з тим, що тільки 5,3% людей за вибіркою володіють приватною і 9,6% – акціонерною власністю, а 85,1% не мають власності взагалі.

Водночас, респонденти очікують на збільшення кількості приватних власників у 7, а групових – у 5 разів порівняно з теперішнім станом. Виявили бажання володіти власністю 82,4% респондентів.

До психологічних аспектів, які впливають на особисту безпеку керівників комерційних структур, відносять: вік, стаж роботи – загальний та на посаді керівника підприємства, освіту, наявність певних знань, умінь, навичок, досвіду, певних особистих якостей, професійну, психологічну підготовку. Психологічні аспекти керівників в основному визначаються наявністю у них життєвого досвіду та досвіду роботи на посаді керівника.

Підприємець повинен мати такі найважливіші якості, що групуються навколо відповідних функцій:

1) Здатність бачити в людині основне джерело підвищення ефективності роботи підприємства, генератора нових ідей; проводити політику формування лідерів і новаторів, стимулювати у них виправданий ступінь ризику; формувати економічне мислення; здійснювати постійний пошук нових можливостей, бути ініціативним.

2) Уміння об'єднати людей для досягнення спільної мети, здатність переконувати приділяти увагу їхнім прагненням, духовним якостям, домагатись, щоб цінності фірми підтримували всі працюючі тощо.

3) Професійна підготовленість для пошуку оптимальних варіантів розвитку підприємства, інтенсифікації його діяльності; здатність постійно орієнтуватись на ефективність та якість.

4) Постійне орієнтування на потреби споживачів; сплата податків відповідно до чинного законодавства; прагнення не забруднювати довкілля; забезпечувати оптимальне поєднання індивідуальних, колективних і суспільних інтересів; відповідати за свої дії.

5) Уміння діяти цілеспрямовано, енергійно, вірити в успіх справи, бути наполегливим і гнучким, розвивати свої творчі, організаторські здібності тощо.

До професійно важливих індивідуально-психологічних аспектів підприємців належать такі особистісні характеристики, як потреба в незалежності, підвищена готовність до ризику, рішучість, енергійність, оптимізм, віра в себе, потреба в домінуванні, орієнтація на власне розуміння шляхів вирішення проблем, вміння навчатися і змінюватися відповідно до ситуації.

Успішні підприємці менше дотримують групових та суспільних норм, мають багатшу уяву, гнучкість і самостійність. Серед представників малого та середнього бізнесу особливо виокремлюється особистісний тип “замкнутого, творчого лідера”. Людям цього типу притаманні розвинуте абстрактне мислення, здатність до навчання. Вони емоційно стійкі, прагнуть домінувати над оточуючими, не визнають авторитетів, активні, сміливі. Разом із тим мають творчу уяву і часто поводять себе незрозуміло для оточення. У конфліктній ситуації йдуть на компроміси, але не пристосовуються до опонента.

Аналіз особистісних профілей підприємців на основі порівняння їхніх індивідуально-психологічних особливостей дав можливість зробити висновок про те, що: підприємці від непідприємців відрізняються за глибиною переживань (рівень усвідомлення проблем вища), більшою імпульсивністю, спонтанністю поведінки, індивідуалістичність у чоловіків-підприємців виражена більше, ніж у жінок-підприємців показник оптимістичності вищий у підприємців в цілому ніж у не підприємців, підприємці менше коригують свою інтелектуальну активність.

Щодо порівняльного аналізу підприємців жінок і чоловіків, то жінки більше приділяють уваги обдумуванню особистих проблем, але менш індивідуалістичні у своєму сприйнятті світу, ніж підприємці-чоловіки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Усі необхідні якості, уміння, навички, які допомагають керівникам протистояти негативним впливам і загрозам, що супроводжують їхню діяльність, є складовими професійно-психологічної підготовленості до здійснення підприємницької діяльності, яка і є вирішальним фактором, що впливає на успішність здійснення професійної діяльності, а відповідно – і психологічної безпеки.

Список літератури

1. Красилова Ю.В. Досвід психологічного забезпечення діяльності малого підприємства / Ю.В. Красилова // Проблеми загальної та педагогічної психології Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. Том IV, ч.3. – К., 2002. – С. 15-16.
2. Шевченко Д.К. Проблеми ефективності використання економічного потенціалу / Д.К. Шевченко. – Запоріжжя: КПУ, 2004. – 138 с.
3. Вовчак А. В. Маркетингові комунікації у внутрішньому середовищі підприємства: психологічний аспект / А.В. Вовчок, Т.О. Приймак // Маркетинг в Україні. — 2003. — №1(17). — С. 29-33.

Углублено понимание проблем предпринимательской активности и важных индивидуально-психологических особенностей личности пре-

дпринимателя в Украине. Получены новые факты о соотношении успеваемости предпринимательской деятельности с индивидуально-психологическими особенностями предпринимателей.

Экономический эффект, эффективность, экономическая устойчивость, направления повышения эффективности, предпринимательский талант, целеустремленность, ответственность, коммуникабельность.

A profound understanding of entrepreneurship and important individual psychological characteristics of the individual entrepreneur in Ukraine. Try the new facts about the relationship between the success of business from individual psychological characteristics of entrepreneurs.

Economic impact, efficiency, economic stability, efficiency trends, entrepreneurial talent, commitment, responsibility, communication.